

A keresztény ember békessége.

Békességet hagyok néktek, az én békeségemet adom néktek, nem úgy adom, mint e világ adja.

János XIV:27.

Szokatlan megáldás volt éppen a Szenvedések Emberétől életének legvigasztalanabb pillanatában — szokatlan legalább is azoknak, kik életpályáját csak kívülről látták, szakadatlan érintkezését nyomorral és bűnnel, teljes egyedülállását szándékaival, sorsát, melyet szomorúság sújt, megkisértetésétől egészen a keresztig. De nem szokatlan talán azoknak, akik mély és halk hangját hallották, melyben ígéreteinek jóslatait kifejezésre juttatta — a legsötétebb emberi sors közepéből a legistenibb zenét. Annak a tanítványnak kebelén volt, akit szeretett s azok körében, kik nehéz óráiban olyan vigasszal próbálták erősíteni, melyet csak igazi hűség tud nyújtani. Szomorúság szállja meg őket is, mert érzik, hogy erejük nem elégséges gyötrő gondolataik elűzésére. Ő pedig keresve, hogy miként adjon nekik békességet, úgy találta, hogy ez adomány bőségben van Őnála. Mielőtt a lelki együttlét végéhez érkezett volna, az estebéd utáni beszélgetés szenvedélyes melege éjjél hűvös csendjébe ment át, a holdvilág (melyet többet sohasem látott) áhítatra indító ruháját ráadta a fáradság, a föld pázsitján álomba szenderítette tanítványait, senkisémet volt körülötte, aki vigasztalja, érezte, hogy önmagát aggodalom szállta meg. Kibontakozva János karjaiból, az Atya kebelére menekült és pillanatnyi belső küzdelem után a gyötrődésben bizalom derűjét találja meg. Mialatt követői földi álomba merülnek, ő isteni nyugalmat nyer; míg ők a természetnek engednek és sem erőt, sem bátorságot nem nyernek a holnapra, ő a halálküzdelem virrasztásán keresztül ahoz az isteni erőhöz jut, melyet gúny és bántalom hiába ostromol s a keresztet — a bűn és megvetés akkori

jelvényét — örökkévaló jelképévé tette mindannak, ami Szent és Felemelő.

Krisztus békessége a küzdelem és bizalom gyümölcse volt. Egyik esetben tevékeny életének középpontjából sarjadt ki, másokban szenvedőleges indulataiból; egyfelől képessé tévén őt, hogy dolgait csendesen végezze, másfelől, hogy dolgait nyugodtan szemlélje. Két dolog van csak, ami életünket fájdalmassá tudja tenni és hamis útra tudja terelni; mikor a kötelességteljesítés és szeretet erőiben gyengék, iránytalanok vagy habozók vagyunk, vagy pedig a körülöttünk lévő világ gondviselőjében hitünk fogyatékos. Egyik elégedetlen és zavart természet fáradtságát idézi elő, másik reménytelen kilátások szomorúságát. Ezekről szabadít meg Jézus minket, amikor egyesült küzdelemre és bizalomra szólít. És ez az, amiben különbözik az ő békessége attól, amit „a világ ad”. Ennek lényege elsősorban nem könnyűség, hanem küzdelem; nem beletörődés, hanem önfeláldozás; nem megnyugvás a rosszban a csendességért, hanem szembetűzés azzal Istenért; röviden, az elmének nem okos alkalmazása a világhoz, hanem a világnak határozott leigázása az emberi elme legmagasabb eszméi előtt. Minden feltétele megvolt benne annak, hogy ilyen utána valósággá lett békeséget hagyjon. Valósággá lett az apostolok számára, akik elsők voltak annak megnyerésében és valóra vált az igaz embereknek abban a sorozatában, kiknek ők átadták.

A szó „Béke” szembehelyezkedés és összetűzés hiányát jelenti. Olyan állapotot, mely mentes reménytelen vágyak nyughatatlanságától, gyötrelmek felhőitől és ellenségeskedés fulánkjaitól. Lerombolhatja az, mikor benső lelkiállapotunk és külső körülményeink ellentétbe kerülnek egymással, mikor az emberi lény neki nem megfelelő helyzetbe jut — ritkán előforduló baj és rendszeren magától gyógyul; vagy teljesen benső ellentét, maguk a vágyak és indulatok között. A béke keresésében a kezdetleges embert az az indulat vezeti, hogy környezetét alakítsa át. Kényelme növelésével hallgattassa el vágyait s vagyon gyűjtésével szüntesse meg aggodalmait, védelmet építsen ellenségeivel szemben, keressen biztonságot palotájában, hol kényelmesen pihenhet, mialatt künn szél fúj és eső esik. A keresztény vallás a békének ez elméletét teljesen eldobja; visszataszító álmoképnek minősíti; s lehetetlennek tartja, hogy ilyen összebékítés létrejöhessen lélek és élet között, melyben a lélek dolgozik. A sportember ezen az alapon küzdelem nélkül

igényelhetné a győzelmet. Tétlenség a lélek legnemesebb tehetségei számára gyötrellem, betegség. Értelem állandó harcot vív tudatlansággal, lelkiismeret szemben áll erkölcsileg rosszal, jó-érzéseink tette készletnek elnyomottakért és szerencsétlenekért. Mig ezek rágnak és gyötörnek minket, legnagyobb kényelemben sincs békességünk. Békességünk akkor lesz, mikor ezek bennünk nem összebékülnek, hanem megnyugvást adó magasabb erőkben oldódnak fel. Mikor a világgal való kibékülés helyett annak fölébe emelkedünk; s ahelyett, hogy a kényelem gondolatkörében tetszelegnénk s betegségében maradnánk, minden erőnköt összeszedjük arra, hogy a világ újjáteremtésének munkájában az első lépést megtegyük. Tégy símává, alakíts tetszetőssé magad körül mindent s azt fogod látni, hogy maró aggodalmakat s kielégíthetetlen kívánságokat ébresztettél fel. De legyen a lélekben összhang s az Én lármája el ne nyomja a hangot, melyet ott a tekintély illet, az élen álljon a minden ellenállást kizáró kötelesség parancsszava s akkor áthalad minden akadályon, a múlandó rossz, a halhatatlan erők útjából eltűnik, az emberi szenvedést elhallgattatja Isten békessége. „A világon lehetnek gyötrelmeink, de békességünk lesz Jézusban.“

E tétlenségtől távolálló béke — mely minden eszmék között a legnagyobbaknak, kötelességnek, halhatatlanságnak, Istennek élő hatásából hajt ki, — szállott ígéret szerint az első tanítványokra. Nemhiába mondotta Jézus szenvedéseik között, hogy jönni fog a Vigasztaló. S az áldott látogatót nem tévesen nevezte „Igazság lelkének“ — olyan állapotnak, mikor a lélek tiszteletreméltóan hűséges meggyőződéséhez s világosan, tettekben fejezi ki legmagasabb törekvéseit. E békesség volt István vértanúban, ki a keresztről való történetet elnémitni törekvő tanács előtt, hangosan fejezte ki, hogy látja Krisztust felemelkedni a mennybe. Öreg tanácsosok, papok bedugták füleiket, felállottak, őt halálba taszították — de neki e békessége megmaradt. Lehetett másképen, minthogy legistenibb benső béke egei nyíltak meg és adták tudtára neki Krisztusnak Istenhez való közelségét? Tudta volna-e — mikor felemelt fedetlen fejére kövek hullottak — másként olyan lelki nyugalommal mondani „Uram, ne tudd fel nekik ezt a bűnt“. E békesség volt Pálban, mikor nemesebb ösztönei ellen megszünt lázadni s üldözés helyett Isten követévé lett. Volt élet e világon valaha, mely kevésbé ismerte volna a biztonságot és kényelmet s melyben mégis örvendezőbb lélek lakott volna, mint Pálban? Lehetett

volna akadály kitüzött céljának útjában, mit le nem győz? Létezik családi vagy nemzeti kapcsolat, mit szét ne szakított volna azért, hogy Isten nagy családjába bejusson? A zsinagógának gúnytárgya s népének kítaszítottja volt negyven éven át s küldetésének munkájában elfeledte száműzetése nélkülözéseit. Mikor lázítással vádolják, ő béke magvait hinti szét. Egyik város után a másiktól útasítják ki s ő keresztény művelődés és tiszta vallásosság központjait létesíti mindenütt. Ázsia partjain, Macedónia tartományában. Görögország halmain helyezi el az igazság azon láncszemeit, melyek a világot összefűzték. A megtérések örömmel s a vértanúságok szenvedéssel töltik be lelkét. Szüneteknek szemtanuja, hogy elviselhesse az utódok szemrehányásait; az aggodalmaskodókat feddi, hogy kételkedők hitét erősítse; komoly lelki megnyilatkozásokat küld szét, hogy gyülekezeteiben az életet ébrentartsa s az örömet felújítsa. Számító józanság beszélt valaha biztos fedezékéből olyan eleven nemeslelkűséggel és felüdítő belső örömmel, mint Pál apostol gyönyörű levelei beszélnek? Szárazon és vizen szenvedett vereségeinek, barátaitól és ellenségeitől kapott sebeinek visszaidézései hirdetik, hogy rajta változtatni semmi sem tudott. Bár tervek készítésében pihenője sohasem volt, mégis mindig készen állott a pihenésre; tudatában volt mindig annak, hogy a nemes harcot megharcolta, pályafutását bevégezni s a küzdelem mezejét elhagyni mindig hajlandó; de ha szükség azt kívánja, kész újból kezébe venni a lélek kardját, hogy nagyobb győzelem kivívására induljon. Lehetséges lett volna békésebben tekinteni vissza kevésbé küzdő és vállalkozásokban szegényebb életpályára? Biztosítottabb és védettebb emberi sorsra? Puha ágyneműre, nélkülözést nem ismerő bőségre és mindennel megalkuvásra? Nem! Csak akkor zavarjuk össze ezeket a békével, ha történésük idejében nézzük; akkor látjuk helyesebben, ha történésük után tekintünk vissza rájuk; pusztában legyőzött kísértő és türelemmel hordozott kereszt néz utánunk mindenikről. S mikor már minden mögöttünk van s csendesen fekszünk betegágyunkon, mit érnek életünk bűnös megalkuvásai s kötelességteljesítéstől ellopott s kényelemnek adott pillanatai? Ha Néro bírái előtt Pált sorsa megfélemlíti s ahelyett, hogy önként a hatalom kardja alá hajtaná fejét, gyávasággal életéhez egy évet vásárol — mennyire semmivé lett volna azóta az egy esztendő — elveszett csepp az idő tengerében. De így nem vészett el, hanem, mint életerő vegyült el a jó emberek jó-

ságának üdítő folyóvizében, mellyel a Gondviselés megtermékenyíti az időt.

Krisztus békessége, melyet örökségképen birnak követői, szeretet és kötelességtudás eleven szelleméből hajt ki s nemcsak bűnös tétlenséggel, hanem a felelősség és léleknélküli cselekvéssel, mint kifejezni szoktuk, szokással is ellentétben áll. Abban az elgondolásban, mely erényes szokások elsajátítását ajánlgatja, komolytalanság van. Azért ajánlják, hogy az igazság útját simává s elérését könnyebbé tegyék számunkra. Elfogadása szövetségkötést jelent tétlen étellel, mikor kötelességünket nem szerető szív készségével és nem önmagáért végezzük. Hogy van valami hamis a szokás ajánlásában, azt azonnal látja, kinek lelkiismerete igaz. A kötelességérzet kívánalmainak kielégítésére a léleknélkülivé lett szokás elégtelen. A kötelességérzet ugyanis tehetségeinket határtalan mértékig leköti, akaratumkat állandó feszültségben tartja s indulatainkat szünet nélkül foglalkoztatja. Olyan lélek, mely előtt az ég világossága megnyílt s nem csupán azért tartózkodik a földön, hogy a világ berendezkedéséhez alkalmazkodjék, hanem inkább azért, hogy egy másik világra magát megiskolázza — teljesen lehetetlen, hogy lelki életét szabályok gépies teljesítésében megélhesse. Mikor a lélek új környezetbe kerül s a láthatatlanok világában találkozik azokkal, kik égi mértékkel mérve szentek és jók, megtalálhatná békességét kötelességérzetén kívül eső cselekedetek üres végrehajtásában? Nem! Kristálytisza szeretetnek — kell élnie a lélekben, mely nem idegen sem égen, sem földön; ott kell élnie az indulatok elevenítő jóságának, mely mindenütt otthon érzi magát, hol igazság és szentség tiszteletben állanak; imádságos és fogékony lelkiismeretnek, mely örömmel lép a haladás és kötelességteljesítés minden olyan küzdőterére, melyen szent törekvéseinek valóraváltásáért harcolhat. Az erény gépies cselekedetekben való gyakorlása, az erkölcsi parancsok utánzás-szerű másolása, azt a szegényes békességet sem hozza meg a földi életben, mit szokásból származó cselekedetektől várni lehetne. A szokás csak a saját csapásán érzi magát otthon. Egy váratlan eset benső életét megzavarta s legtöbb esetben vereségérzetével menekül. Azt a találékonyságot, mellyel a kötelességteljesítés érzetétől hevülő szív felfedezi a jóság forrásait s azoknak minden cseppjét javára fordítja — nélkülözni fogja; éppen úgy azt a vállalkozási szellemet is, melynek ha önmagát teljesen átadja, úgy indul égi kalandjára, hogy előtte akadály

nem létezik. Hiábavaló kísérlet a világ ezer meg ezer erkölcsi viszonylatának szabályokba vagy parancsokba foglalása. Épen így az emberi jogszolgáltatásban a jogosnak és jogtalannak meghatározására nagyon csekély mértékig alkalmas az erkölcsi viszonylatoknak törvények szakaszaiba szövegezése. Ellenben a tiszta elme igaz sugallata, ha cselekedeteinkben parancsoló erejének engedelmeskedünk, a művész teremtőerejéhez hasonlóan a legtökéletesebb szabályokat fogja alkotni s legmegértőbb magatartással és legigazságosabb elosztással fogja elrendezni az életküzdelem gazdag anyagát. Kötelességérzete fából készült bálvánnyá változik annak számára, kit engedelmességre üres parancsok készítenek. Ellenben az, aki megszerezte a krisztusi lelkiületet, annak kötelességérzetét égi eszmény irányítja. Isten Gyermekai! E kifejezést legnemesebb értelemben véve, ebből a szellemi teremtőerőből van valami szívünkben. Benne van az az erő, mely elválasztja egymástól lelkünkben a sötétségtől a világosságot s a világító erőt a lélek egének kárpitjára helyezi, hogy lelkigyönyörűséggel töltsön be és vezessen minket éveken és korszakokon keresztül; ez az erő teszi lábaink alatt a növényzetet zölddé és útunkon a teremtményeket boldoggá; földi természetünk földből való sáralkotmányát a Magasságos Isten képmásává. Csak ez segít olyan lelkierőhöz, hogy békével tekintsünk vissza elvégzett munkánkra s győz meg pihenésünk vasárnapi harangszavánál arról, hogy reggelünk és esténk egyformán áldott.

A béke, mit Jézus érzett és örökül hagyott, épúgy gyümölcse volt a bizalomnak, mint a küzdelemnek. Bármennyire igénybevegye az embert a tettvágy és foglalkoztassák lelkiismereti parancsainak vállalkozásai, meg vannak minden életnek önmagába visszaszállásai. Ilyenkor ahelyett, hogy külső cselekvésben keresné érvényesülését, a tevékenykedéstől magát visszahátolja s ereje visszatér önmagába. Úgy áll ilyenkor létezésünk tere előttünk, mint létezésünk és gondolkozásunk tárgya. Pihenés csendjébe vezetnek kimerültség vagy bánat; hallgatjuk a betegágyon a világ zajának és rohanásának ütemét; majd magábanálló őrtoronyba menekülünk, hogy áttekintsük az emberiség végtelen pusztaságát s a magasság csendjéből látjuk a meghaltak városában szellemeiknek fel és alá vándorlását. Békeségünk ilyenkor a látószögtől függ, mely alatt a világküzdelem nagy csataterét habozó félelmünk vagy bizakodó hitünk előnkbe állítja. Istennek, jónak, rossznak amaz erőitől, melyek a szintér

változásait s azon nemzedékek után nemzedékek megjelenését a rejtett háttérből hitünk szerint irányítják. Az emberek nagy közösségében úgy a szemmel látható, mint az erkölcsi rosszaságok mennyisége nagy; nemesebb emberi természetünk kevés képviselőjével szemben a barbárságba sülyedtek száma magas; a figyelemre sem méltatott nyomor kiáltása, mely az óra ingásának minden lendületére a levegőt betölti, siketítő; a bűnözők táborában és a nélkülözés nyomortanyáin ezrek vannak összegyűjtve ugyannyira, hogy csak két ember tud megtorpanás nélkül tekinteni a világra. Egyik az, aki megrettenve ezeknek látásától, indulatainak zavartságában hátat fordít ez erkölcsi rendet nélkülöző világnak s magát a sors kiszámíthatatlan útjára bizván, kiáltja „Együnk és igyunk, mert holnap úgyis meg kell halnunk”. Másik az, ki a rosszaság külső kérgén át a jószág magváig hatol s ezek mögött mélyebb bölcseséget lát; ki a megpróbáltatásokkal és szenvedésekkel szemben folytatott küzdelemben felfedezi azt az erőt, melynek kiváltságos feladata az, hogy napfényre hozza az erényt, naggyá tegye a lelkiismeretet s tiszteltté tegye a létezést; ki még a bűn megnövekedett méreteiben rossz útra terelődöttnek lelkében is magasabb képességek nyomait fedezi fel; ki látja annak az időnek közeledését, mikor Isten mindenható ereje kiveszi gyarló emberi teremtményeinek kezéből a világ művelődésének irányítását s mindent, ami rút, elseper. A közönségeseket a legnemesebbektől elválasztó réteg elvonatik; s azokat, kik a remény és ezzel rokon kötelességteljesítés elve mellett kitartanak, Isten egyetemes Gondviselésének oltalma alá helyezi. S látva, hogy minden áldásának szétszétására elég idő áll rendelkezésre, bizakodóvá és türelmessé lesznek. Lemondanak ama hiú önzésükről, hogy mindent maguk csináljanak s haláluk előtt mindent bevégezzenek. Boldogan adják oda életüket az emberi haladás hatalmas templomának építésére, melyen nem jelzi felirat a dicsőséget és mint az oltár láthatatlan kövei, Isten szemei által láthatók csupán. Ezt a szellemet és hitet hagyta Jézus s ebben találták meg békességüket első tanítványai. Az isteni kegyelem megmérhetetlen gazdagságában a nehézségek szorosabban fűzték egymáshoz. Az emberek kihívó rosszasága lelkeket megnyerő szeretetre készítette. Egy sem lett soha önző érdekek és előítéletek eszköze: elveszett tömegekkel sem volt kapcsolatuk s szomorú elméleteket sem vallottak. Ellenkezőleg, mindenütt Sháron rózsáit ültették el, kopár területeket tettek mosolygóvá s azzal a hittel

távoztak, mire Isten napja megérkezik, a föld zöld mezői minden helyet befognak, ég palástja takarja be a földet s miképpen azzal kezdődtek, úgy mindenek Édenkertjével végződnek.

A keresztény ember békességének e két forrása, — erkölcsi alapon vivott küzdelem és szent bizalom — között benső kapcsolat van. Csüggedni a tétlen, hivatás nélküli szokott. Nem az, ki küzd s a próbát kiállja, hanem ki távolról szemlél és kényelemben él. Mert előttük ismeretlen a küzdelem nyújtotta emberi rokonszenv s tőlük távol áll a világosság, ami az emberi szívnek a legnagyobb öröme s így nélkülözik a reményt nyújtó és boldogító hitet. Ellenben az, ki kész áldozatul hozni önmagát, az látja, hogy miként tudja Isten a világot megszentelni. Hogy e világ az erkölcsi elvek bukásának színtere lenne, ezt nem könnyen hiszi el az, kinek elméje erkölcsi győzelmek emlékeiben gazdag. Azt sem láttuk soha, hogy olyan emberben, ki miként Pál apostol, az emberiség javáért dolgozott, az Isten jóságában vetett hit valaha megingott volna.

Aki megakarja nyerni Krisztus békességét, az törekedjék először magáévá tenni Krisztus lelkiületét. Ne gyötörje magát azzal, hogy nem megfelelőek a körülmények, melyeket számára Isten kijelölt, hanem alkalmazkodjék azokhoz s tiszteletteljes megadással cselekedje és fordítsa hasznára mindazokat az alkalmakat, melyeket nyújtanak. Minden fenntartás nélkül dobja magát abba az életküzdelembe, melyet a kötelességteljesítés érzete számára kijelölt, számításán kívül hagyva önmagát és boldogságát. Az értelem és akarat útjából a nehézségek elhárítása s az indulatok emberisége jobb természetének s egész valójának olyan egyesített cselekvőerőt, benső összhangot és erkölcsi rendet ad, mely az Énért való aggodalomból kiemeli s a legistenibb benső megnyugvást adja. A legsötétebb összeütközések árnyékai sem tudják ilyen elmében kioltani a benső világosság derűjét; nyomasztó évek könnyü léptekkel suhannak el felette, mert útja ég felé vezet s halhatatlanságának tudata él lelkében. Békessége végül teljessé lesz; szenvedései kellemes visszaemlékezéseivé válnak, indulatai újabb és nemesebb küzdelemre mindig készségesek maradnak; s annak bevallása lesz dicsőségévé, hogy „Isten békéje“ valóban „felette áll az emberi értelemnek“.